No: 1

Rydberg, Viktor,

HS L40:96

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

№ 1.

Mina föreläsningar förliden termin afslutades med en redogörelse för de s. k. Fontainebleaumålarne eller målarekolonien i Barbizon.

Denna koloni gjorde epok i det franska – och man kan gärna tillägga – hela det kontinentala landskapsmåleriets historia. Jag anser fördenskull riktigt att börja denna terminis föreläsningar med en återblick på dem. Och jag gör det så mycket hellre, som flere af dessa målare voro såväl som privatmän ovanliga karaktärer och särdeles minnesvärde män. Historien har att göra ej endast med konstnärernas verk, utan ock med deras karaktärer som enskilda personligheter. Det är människoskaplynnet en ädel konst uppväcker. Ho ädla uppväcker en låg. Detta är en sanning som icke jäfvas af att geniet kan göra sig gällande äfven i dess låga.

№ 1.
2/2. – 94.

[N:o 410.]

Främst bland Fontainebleaumålarne må jag få påminna om honom som alla de andre kallade för fader — "fader Corot". Han förtjänade det namnet ej endast för sin ålder och de snöhvita lockarne kring det vackra huvudet utom och emedan han var sina yngre kamraters stöd för det dagliga brödet och i deras andra bekymmer.

Camille Corot, hvars född 1796, således för snart 100 år sedan, har som konstnär sin plats mycket närmare vår egen tid än födelseåret angifver. Också var det först på ålderdomen och än mer efter sin död — han afled 1875 — som han vann allmänt erkännande och utöfvade inflytande på de yngre konstnärsgenerationerna. Den tafla vi här i afbildning se af honom, är en, som tillhör hans senare period, då

№ 1.
2/2. – 94.

han var en erkänd och uppburen mästare. Året då Camille Corot firade sin stora triumf, var i själfva verket först år 1889, då vid utställningen i Paris målningar från olika skeden af Corots lefnad voro samlade. Först då lärde man till fullo förstå honom. Kunde man i få ord sammanfatta omdömen, som konstkännare och allmänhet fällde om dem, skulle det vara i orden: "hvad de äro djärfva och likväl så enkla och innerliga, så naiva och så unga!" Hvad Corot skapat har också prägeln af en som jag vill hoppas oförgänglig ungdom. På dödsbädden hörde man honom säga medan han med fingrarne tecknade i luften: "Gud, hvad det är vackert — det vackraste landskap jag sett!" Om den 79-årige kunnat stiga upp och måla det, skulle väl åfven det landskapet fått prägeln af den ungdom, som icke

N:o 1.
2/2. – 94.

lemnade hans hjärta, förrän det brast. Kort förut hade en konsthandlare räckt honom, där han låg gladlynt och skämtsam på sin dödsbädd, en summa på 10,000 francs. Corot gaf honom tillbaka penningbeloppet med begäran, att han skulle förfoga öfver den till förmån för enkan efter den i fattigdom aflidne store målaren Millet.

Då Corot började måla, var i Frankrike på landskapsmåleriets område det klassicistiska landskapet, det s. k. historiska eller heroiska landskapet, det ~~enda värderade~~ förnämsta det enda värderade och nästan det enda tålda. Det var arrangerade landskaper med fond och kulisser och till staffage grekisk-romerska gudar, gudinnor och hjältar eller arkadiska herdar och herdinnor. Andra slags landskaper kallade man gärna bandlandskaper och be-

N: 1.
2/2. - 94.

traktade dem som alster af en underligt låg
smak.

Sin uppkomst leder det historiska landskapet i Frankrike från 1600-talets store målare, Nicolas Poussin och Claude Lorrain.

Nu är den historiska landskapsstilen sedan länge en vanvördig förnämitet, som kritiken skulle hvissla ut, ifall den åter vågade visa sig. Hvad Poussin och Claude Lorrain skapat bevisar dock, att den historiska landskapsstilen är fullt berättigad — berättigad därför, att snillrike konstnärer genom den kunna åstadkomma storartade effekter, som utanför denna stil icke låta vinna sig. Äfven de, som på grund af sina teorier förkasta den, känna sig dock fängslade af de nämnde konstnärernas skapelser. Det är fördenskull min tro, att framtiden åter skall

№ 1.
2/2. – 94.

få se en och annan målare välja sina uttrycksmedel i denna riktning, och han kan göra det lugnt förutsatt blott att han icke härmar, utan är sig själf och gör det emedan känslan och uppfattningen omedelbart driva därtill. Men hvad som är för alltid förbi är den historiska stilens anspråk på överhöghet och allenavälde. I Corots ungdom förkunnades detta anspråk högst, och hvad som värre var, det historiska landskapsmåleriet hade då länge varit en rent konventionel konst, bunden af artificiella regler och hemfallen åt schabloner.

Det var Fontainebleaumålarne, det var kolonisterna i Barbizon, det var Camille Corot, Théodore Rousseau, Jules Dupré, Jean François Millet och Narcisse Diaz, som ändtligen bröto detta allenavälde och tillbunno det s. k. bondlandskapet

№ 1.
42. – 94.

segern. De hade vid en utställning i Paris afen-
skrämmen Constables och Boningtons taflor till
sin öfverraskning och förtjusning upptäckt att ett
landskap behöfver en himmel och en luft, som an-
gifver årstidens, dagens och stundens stämning. De
fingo se vårlandskap med ljust grönska; de fingo
se lysande himlar, i hvilkas klara blå solljuset
vibrerade och skyarne verkligen syntes sväfva. Och
hvad de då sett glömde det aldrig. Publiken hvars
ögon behöfva vänjas, ställde sig länge fiendtlig mot
den nya riktningens män. Men detta ensamt för sig
förklarar icke, hvarför det dröjde så länge innan Co-
rot vardt fullt erkänd. Att den klassicistiska, den hi-
storiska skolans anhängare icke ville veta af honom
var gifvet. Men äfven naturalisterna med Courbet
i spetsen fördömde honom. För att förkasta äfven de

N:1.
2/2. – 94.

yppersta verk af Corots pensel behöfdes för dem icke mer än att det stundom roade Corot att gifva sina landskaper staffage ur myten eller sagan. I sin till dumhet stegrade partilidelse för den fotografiska s. k. verkligheten kunde naturalisterna icke se något godt i öfven de yppersta verk, där ett spår var att upptäcka af fantasi eller af förkärlek för någon viss ljus- eller färgstämning i naturen ty, sade de, allt i naturen har samma värde, där finns hvarken något vackert eller något fult, och konstnären skall icke lägga sina personliga tycken in i sina verk. Till och med Corots umgängesvänner i Barbizon Th. Rousseau och de andre förstodo honom icke helt och hållet. De beklagade att han vårdslösade teckningen och markerade föremålen för svagt.

Men Corot lät icke modet sjunka. Jag ber

N:o 1.
2/2. – 94.

jo ingen köpa mina taflor, sade han; och jag målar så som jag målar emedan min själ behöfver den förströelsen. Corot var en lycklig natur. Han hade en outtömlig humeur och glädtighet, och han hyste en så blygsam föreställning om sin talang, att han blef behagligt öfverraskad, om någon berömde honom.

[N:o 445.]

Här ett annat af de intima landskap Corot målat så omärkligt olika både klasicisternas och de fotografiske målarnes verk. Corot som var grundligt musikalisk och hade vacker röst, sjöng medan han målade, hemne. Han sjöng nästan alltid framför staffliet. Melodier kommo som samklingade med hvad han målade: med solstrålarne som dugade genom piltrådets bladverk, med den värkladda björkens ljus-

№ 1.
2/2. - 94.

skiftande krona, med den mellan alar flytande
bäckens halfdunkel och reflexer med den spädda vår-
grönskan på Kristinnes skott, med skyar som i
sväfvande färd lemna mellan sig flikar af ett klar-
blått eterhvalf, med morgonens lätta töcken-slöjor
och med kvällens tätnande skymning. Han älskade
det veka och böjande det som ej har fasta former och
skarpa linier och därför inbjuder till att svärma
och drömma. Man har sagt om Corot, att han kom
till naturen icke för att fotografiera henne, ej heller
för att interviewa eller analysera henne, utan för
att sjunga för henne, smeka henne och få af henne
de förtroenden, som hon vägrar sina fotografer och
interviewers.

Och likväl var naturen icke Corots högsta
kärlek. Framför en i härliga färger skiftande sol-

№ 1.
2/2. – 94.

nedgång, som förtjuste hans kamrater, sade han sig
vela något lika hårligt och han nämde namnet
Vincent de Paul, stiftaren af barmhertighetssystrar-
nes orden, mannen, som egnade hela sin lefnad åt de
nödlidande och sjuke. Och det var icke en berättelse,
som stannade vid teorien. Jag omtalade förliden ter-
min några drag af Corots blygsa, ödmjuka och på
samma gång storartade välgörenhet. Figarokrönikören
Albert Wolff, som för några år sedan besökte Stock-
holm och varit umgängesvän med Corot, kunde be-
rätta mer därom. På äldre dagar ärfde Corot en
stor förmögenhet men rörde endast dess räntor, emed-
an han betraktade kapitalet som familjeegendom.
Dessa räntor och de stora summor, som hans taflor
först sedan han blifvit mellan 50 och 60 år gammal,
betingade — dess förinnan fick han sällan sälja en

№ 1.
2/2. – 94.

målning — använde han uteslutande för att hjälpa behöfvande och han gjorde det ofta i mer än kunglig stil. När han fick veta, att en gammal sjuk konstnär hotades med vräkning af sin hyresvärd, köpte han hela huset af denne och skänkte det till den sjuke. Hans egna lefnadskostnader uppgingo till knappt mer än ett par tusen francs om året. Under den tyska belägringen af Paris år 1870 tjänstgjorde den då 74-årige Corot som ambulanssoldat och bidrog på samma gång med penningar till ambulansutgifterna.

Han afled, som jag nämde, 1873.

Corot, Rousseau, Dupré, Millet och Diaz ansågo icke långa studieresor i Italien, Grekland eller Orienten nödvändiga för landskapsmålaren. Till häpnad och förargelse för de klassicistiske målarne menade de, att man strax utanför stadsporten

№ 1.

2/2. – 94.

kunde finna outsinliga källor till studier. De kunde redan i Fontainebleauskogen hitta outtömliga skatter af landskaplig skönhet. Dessa konstnärer hade i sin ungdom den lyckan att icke ha hört partiropen realism, naturalism i den mening de fingo genom Courbet och hans högröstade anhängare. De sågo naturen enhvar genom sitt eget temperament, och ansågo det som en given sak, att man så måste göra. Alltifrån 1830 tillbragte Corot, Rousseau, Millet, Diaz och några andra vår- och sommarmånaderna i byn Barbizon norr om Fontainebleauskogen. Deras gemensamma sal och sängkammare var en lada, prydd med slingerväxter utanför och med målningar invändigt. Från tidigt på morgonen studerade de i skogen. Där arbetade de i det kalla morgonljuset, i den soliga mid-

N:o 1.
2/2. - 94.

dagen, det gyllene kvällskimret, ja i månskens-
nätternas blå halfdunkel. Måltiderna, vid hvilka
den gladlynte Corot förde ordet, intogos också i skogen.
I innerligare umgänge med naturen kan man ej tän-
ka sig. Men ingen härmade den andre, ty de voro
alla stämningsmålare och lade sina personligheter
i sina verk. Därför förblefvo deras skapelser så olika
hvarandra som deras personligheter. Målare, som arbe-
ta efter konventionella regler, likna alla i det närma-
ste hvarandra; så är också förhållandet med de torre
och fantasilöse naturkopisterna.

[N:o 419.]

Här ett af Théodore Rousseaus landska-
per i afbildning. Om Corot var Barbizonkolonister-
nas musikaliske målare var Théodore Rousseau
deras plastiske med kraftig teckning och modelle-

№ 1.
2/2. – 94.

ring. Ronsseau var en konstnär, som ständigt sökte efter nya uttrycksmedel, nya upptäckter. En bland hans upptäckter är denna: "Ju starkare ljuset är, så mycket svagare och genomskinligare äro skuggorna." Ditintills hade man trott motsatsen.

Ronsseau förstod mer och mer att med de minsta medel nå de största verkningar och att fånga på duken naturens flyktigaste företeelser. Himmelen intager stor plats på hans taflor: vanligen 2/3 af det hela, såsom på den gamle holländaren van Goyens.

[№ 443.]

Här en annan af Ronsseaus målningar: en solnedgång.

Man må icke tro, att mästerverken af

№ 1.
2/2. - 94.

hans pensel mottogos med förtjusning af den akademiska skolans ~~målare~~män eller af allmänheten. Allmänheten, som var van vid en smutsgrön färg på ängarne och en rödbrun på träden, ropade åpenat! när Ronsseau hade målat till exempel en skogsinteriör med markens örter och trädens späda blad i vårens unga och ljusa grönska. Och utställningsjurygens bannlyste under en lång följd af år hans tafflor. Ronsseau lät icke afskräcka sig, och han lyckades till slut att insätta våren i dess rätt. En af hans målningar inköptes 1881 af franska staten för 129,000 francs. Så kom uppfattningen förändrad.

Ronsseau afled i Barbizon 1865, 10 år före sin äldre vän Corot.

[№ 415.]

Nu till den tredje store mannen bland må-

№ 1.
2/2. - 94.

lame i Barbizon, Jean François Millet. I afseende på hans yttre öden, som jag förliden termin tämligen omständligt skildrade, vill jag nu blott påminna om att han med sin familj lefde i ytterst fattiga omständigheter, att nöden följde honom nästan ända till grafven, honom Millet, om hvars målningar museer och bankirer sedan kämpat och hvilka betingat 100 000-tals francs i pris. De ha sammanlagdt uppgått till millioner.

Det var år 1849 Millet begaf sig ut till Barbizon, där han välkommandes af Corot, Rousseau och Diaz, hvilken sistnämde genast profeterade Millets konst den lysande framtid, som också kom, ehuru efter hans död. I Barbizon stannade Millet i 22 år intill sin bortgång 1876. Vidlyftiga monografier äro skrifna om denne målarkonstens stormän. I min

№ 1.

2/2. – 94.

skildring af honom förliden termin sökte jag sammanfatta så kort som möjligt hvad som i dem sagts om honom. I den återblick på Barbizonmålarne jag nu lemnar, borde jag fatta mig än kortare, men kan det icke. Jag återgifver fördenskull denna skildring med i det närmaste samma ordalag som förut:

I ett af sina bref skrifver Millet om sin lefnad i Barbizon:

№ 1.
2/2. 94.